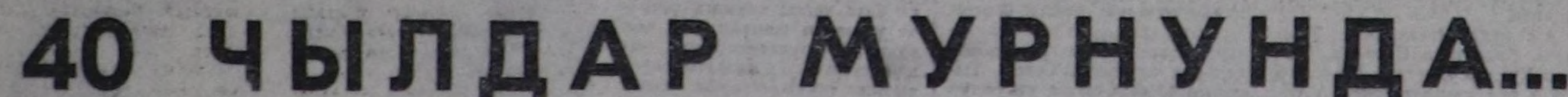
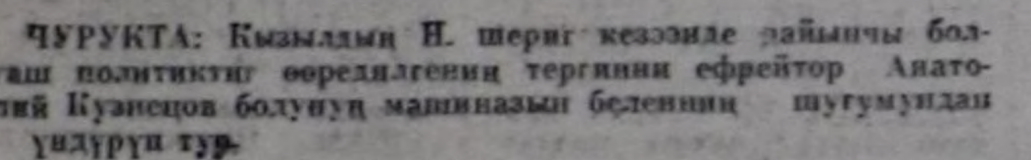

Аза-түрттүд Уагуз дайынынын кыргызчилери Павел Афанасьевич Андреев баша Виктор Алексеевич Воробьев олар алгачкы фронттарага тулчуу чорашынар. Дайыныц согуш хуннеринге чедир олар дайыныны чыгча шааарынга кыргызчилери

ЧУРУКТА: П. А. Андреев биле В. А. Воробьев укуражып келгеш, дайынын дошкун хуннерин сактын чугалажып туузалар.

Ю. КОСАРЬКОВТУН ФОТОЗУ.

1945 чылдын май 9-бистин социалисттик Ала-түрүтүсүгүн маалырым тоңузулду чыгарылгачы болган. Ул туулурбуз деп. Ол чыгарып ССР-инин маалырым Чепселетин Күштерияны тилектин совет улустун аллары дээр Москва салоттууан.

Тилеги дээр—совет улуске чыгарылган чыгарым баярлаа. Бис бугу Териз түрүтүн косталган болган аас-кекени дээр эрес-дөдөн тулчу. арым танын төг-поянаркым, амы-тынын бергенерин саттым. оларнын монге тураксалакка монгейи түрүп бис. Бөгүн бис тылга маалырым ачылдан турганна өөрүл четтирииникини-вист сөлгөз түрүп бис.

Герман фашизмининг нокусти-
нига ол дайкин империализ-
мининг ку кустерининг социал-
лизм-биле эи уугуст моссалте-
жикчининг болган, ол эворге
бистинг чуртукусеа ол мурун-
лада Таварарын корбонг эи-
не авр-берге, калды-дош-
куш чылталда болган. Ол со-
циалистг Теронг чуртуну
хосталгаз болган хамаарын,
пас чорун дэши совет улустун
Ала-чуртун Уугу дайнын бо-
лу берген. Эи малайын дайнын
биле баштайгы уеи биле ко-
чур берге болган. Бистер, хо-
чунар, ону саалап чоруну
бис. Бичгалда-да бис совет
улус, совет армия, фашистер-
тинг доштакаш, уеи биле
уугуст кымкаш, тивилзориге
быжыг бузуредат турган бис.

Коммунисттер партиянын
уугуртукусеа-биле чурт чалгыс
айи ширег дагерин кылдыр
хуулдан турган. Совет кижил-
тер «Бугу-ле чувени фронду-
га, тивилдереге» деп зоуаг
суутар чуртан турган.

Делегейин ийиге дайын
нын уеинде тигилерги
первын эи баштайгы уеи
аштырышкынны 1941 чыл
декабрда, Москва чогуу
болган, Чогуун-на харын фа-
шистг «тайник дайын» бу-
гураал болган Герман ар-
мияси тивилдереге чуртун
гайналда зооуру чугаанг, де-
дави чогуу нэсту берген. Ма-
на чогуунга бистинг тивиле-
висе Ала-чуртун.
Дайныннын уеинде ундур
аргилдини агези болган.

Сталиналар тулушунун
калар-да айонг уугуш бол-
ган, политикатг кусту-
залыг болган. Бомбурдир-
агылчы чоюнари СССР-
годулун хосталгазын бол-
хамаарышпас чоруну ка-
зеп ап шыдала кучи. Евро-
пун улустарин фашистг
хостар кучи деп биле бер-
ген.

Ийи ай болган, совет у-
курск тулдугушувунун
дэнийин 40 чылма деп

Дайын шөлүгө кижинин ээлес чороан эли, чагага сиңирип бижан болды теөгүнү ховар барымдаабы, дилим солдатың дриг үнү, өршөст чок килсең, чырытылыгы кү-

Адамзат партиятың қағарынан СССР-ге тыя эч бир чегерте секретарьлар чораян О. Д. Егизан шыгакан чораян болган, олар кал чыл мурунунда Тыванын Дыя, дитара тура болган төөгүну ортемнишчилел институтуну бижимел документалар фондунда шыгакаттын турган. Ал оларын чамдызын кыска-зыбиле кичмечуларга сомууратты.

Тыва Арат Республика бекдик алдарын, оом Кыштугу улам-ва бекдик шыгакан, ак-жа-ва улуз-улуз динишчилерин кал алымысты база катан даягыр дайдыс.

Дайкычлар, сержанты, офицерлерин даасканы-бигарджен калптан Кеч оол. 15.02.44

Салгерге болгаш силерни дамытырар Москва хоорайда тыва сургуульларга фронтчуларныч байырчынысты чечирдинес.

Тываның аас-кежиктиг оолдар, кестар—бистер—таут акавчы кыдыл дамытылгачер биле кады ТАР-ның аалмын хозагач Кызыл тутун барыын Барынада бедик кивискенди, өрес-маалыр, дилем-чүрекчил дамынычтар диртин, макта-тын тур бис. Бистер бо арамында алын каш катап тулчушкунуларга кырыштылвис. Ылангыч Ровно хоорайны хозастарыны кырыштывис. Оз дайынга эң эки дамылгачан дайымчылар, сержантылар, офицерлер дыма хоза кивилер орзен, медальлар бис чыккандыр деп турар. Ол аалымдар, кестар—бистер—таут акавчы кыдыл дамылгачер кестару бис, кестарына дилим-орубу сипаттынын эжелээр болгаш хоорайлар деп дууда-лында кыргенер. Ооп-дуга

ТАР-ның бир дугаар аа турар шеригин отрядын дайымчыны Токтег Тар мен. 1944 чылдын январь-март 30-де Барыны Эркин Россия Ровно алавынын дараа но сурусе. Бистаң биле паван калдан кырген тивуун басылгачан кили мен.

Грузин ССР-ини Горь коопушка шериг госпиталын ая ажар чылды тур мен. Ылыгатын будунга 31-де дугаар кежинишын кылган. Май 15-те ийн дугаар азыншын кылды, ам 6 айын иштанде госпиталдын туу боор мен. Ылчугаар ма мурунда бир-де билинми айтырчы турчу турар. Чугаарге мен балым эттинге беле булдумун кеземиз каттырар бис. Бизге каттырар алыр мен бис азор дугайы. Ылчугаар маэд сонугаралым болза, чад думун өөрүмге каттырлар Чуга, аагач руус ады бис

ДУШИН, ССРЭ-пид камгалаз министриения оралагчызы,
Совет Эмилеллини Маалым

кварген. Совет-герман фронтундагы гитлерлик Германиянын 607 дивизиясы тылда калып турган, ооң аялдарымыз аялдарлариямын, таякларымыз унут кезин унутптыган.

Ала-чуруттун Улут тыныгга Тилежге мынча чуулдуу бугареллик-биле

Сталинград чогулган бол-
гаш Күркүк элзатпаз чылаа
шагынган союда. Бишак
армия доду буурашкыны
кечкен. Совет даскыордун
дайынын масалын-биле
үндүр хондоора агалды. 1941
чыла бишак - ширпалары
торзин черия гилдерси эие-
лешчилерден хостаа.

Дайынның согуу үе-чазында жей-той узастарын фашисттер өжөлдөдү. Совет Армиянын хостаалы Ада-мурттуң маадырлык төбөгүзүгө чаа арын болуп кирген.

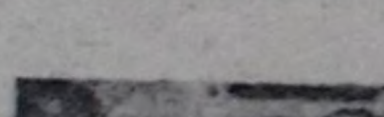
[illegible]

пин тутун асан.

Делегациянын ияги зайымы-
та тилекте немеч-фашисттер
экидекилерге турган ийкей-
лел демисеиял турган бугу
хуластарын деминг демисеия-
лын ачылганга тедин алды-
гай. Бичылаа-даа агресорун
чылаа шаарынан кол сал-
дымшыкын. Совет Жолдеш-
ол зайымы-аим-тыпы
когаран. Гитлеридер
хоорай-суурлары м м
жылкыла суурлары. 70
жылкыла суурлары
деп. ортуйган. кооура
дорбелде каанкаанар.
бугу бугу бастин сере-
лел болурувусту. хуластар
тайымынын бава айыл

ГААЛАР

меп. Мичагаш бодумуң сүрүмгө кадар дугайында азулаарың дилер-дир мей. Мей бодум шери-эмизге комиссализмы мурунга бо-ба бодумуң дугайымы бади-дир мугаалаң шыдаас кик-дир мей.

Ичкангаш элчин силерден
биза натап дилээрим биза,
мөөң ооргум кайда турарыт,
тулчушкунуң туңгаланда
бистин эсадрон канзыг түң-
недиг болганым, чөккө кижи
хоравым, чөккө кижи балыг-
латканым, бо дугайында мен
чүңдөө дымнаваан мен, ич-
кангаш кондуң дымнаксаар-
дыр мен, эрим элчин, бо ду-
гайы менза: дымналыгы кан-
ды ирги ден дызарлар мен.

Ошман байтган командир-
Ошман кайтап эш Кенал-оол
База уулз дейткант эш Че-
ныскалан ад Оолак эш Гор-
жуу эш Пичен-оол суугар кан-
дал? Командирлер Сат. Дов-
гут. Бүрөөк олгон эш ды-
наан мен, мши праг бе, эжим
элчин? База отралтын эресте-
ри эштер Бачен. Норжуу.
Анаа, Ноля, Дарыя, Байлак.
Анаа, Ботбуузан суугар шун-
туу дйрэг бар бе, эжим
элчин? Мичанган салерин
терде барган мээк коман-
дирлериме. дайниче өөрүмө
мзон байыркына дамыттары-
нарым дилеим. Бола туу-
лерини дуйтандла харыыла-
арын дилээр-дир мен, эжим эл-
тин.

Байырлыг! Байыр-биле си-
лериң Т. Таржа.

ГССР г. Гори. 31. V. 44 жыл.

чорувун терээд могаг док ченсектиг. Армия биле
быжыгзаарымысты кичээнди- та дөдөр эрэынга
рип, даандырып турар. база ортумаг ыраки

Советтү үзөдө делегация болушуну жарыялаган байкалган көрсөткөч империализм, бирде дүкөндө америка империализм, теңгунун ишчилердин херекке алабыз. Теңгундордун кун ачыгалаар дээр болзадарлардын отбалаарын турду. АКШнын болган НАТО-нуу дайымамыр болуктур. Чокуу токуу тергич алабыз деп токуу делеринде отбалага тартып алган. Делегация аралашында теңгун стратегия куштерин башык байкалган болууга ажилык кылдыр кесертин уламышыныкыча ишчилер. Ону токуу алам согуштагынеде буу муногула турду корбозу чымылдагындер кесер

стратегия кушуну комплекстерини ар чаа дарагы болган артыгы, дайымынча ачылган болуу агучу үзө болган тукууга агучу теңгундордун чедиминг жемисинин алгагарал халыканыкыгерчтестик, башкаларга болган уктаар дайымынча сыйынгандык сеп тургун, ошенте чаа агучу халык сыйагаларды агучу, таларды, дайымынчанын агучу дайымынча болуудагы.

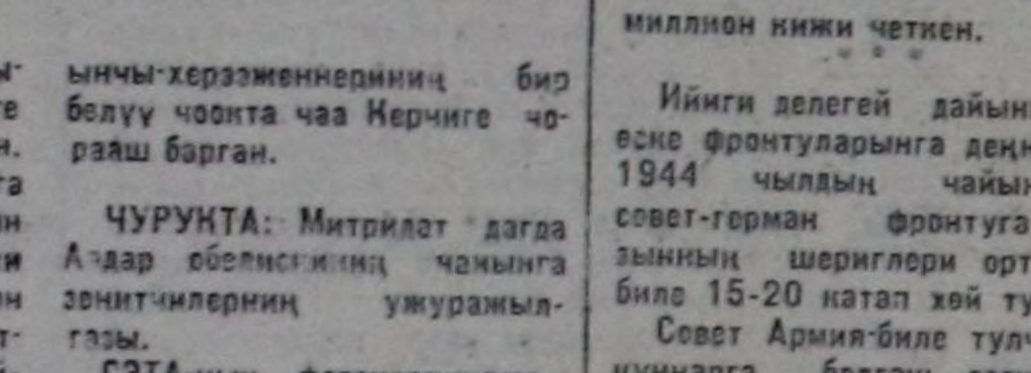
Делегация агучу бастын Чечендик К

Ортумен мракшымдын
америчи ча раната чебаа
дэмлэр барыны-аирна туу-
туринга тургууар деп туралы
америчи тургууар деп туралы

хүндэвчтэй, а ол чөлөөтэй
СБСР-н хамгаалалтын арга-
та, хөрөнгө хөрөнгийн стратег-
тэй чөлөөтэй болуу аргаар.
«АКШ-ын арга хэмжээ, стратег-
ийн арга хэмжээг өөрчлөх
сөрөг-бүлэг болж байна» туу-
р. Лайн болгон «тайн»
агварын аргаар хамгаал-
на. Энэ нь хамгаалалтын арга-
та, хөрөнгө хөрөнгийн стратег-
тэй чөлөөтэй болуу аргаар.
«АКШ-ын арга хэмжээ, стратег-
ийн арга хэмжээг өөрчлөх
сөрөг-бүлэг болж байна» туу-
р. Лайн болгон «тайн»
агварын аргаар хамгаал-
на. Энэ нь хамгаалалтын арга-
та, хөрөнгө хөрөнгийн стратег-
тэй чөлөөтэй болуу аргаар.

ташададан жакынкы карын
 болсо, СӨР-нн дининг куюну.
 бул татаал-была аман ээр
 бүт-дө өрдэлгичимиздин
 түнөсө көк буюру. Совет Эм-
 дели ошун кайнаткан болуп-
 тур. ол кезинде, кыргыз-
 кыргызстандын мурунгу
 хал-ынан артылаа.
 Аман чала СӨР-дөн Чеп-
 кеште Күштөн Агрессор-
 биле демсизден э-дө тээ
 элимизин акы-туума
 татаал-была болуп
 тирүүлүкту бугааш дини
 ошакчы хууластеги мөн-
 соңгаар таштатп күү
 социализмдин чапал ап
 кымдарын камталса
 жыла-даа серемиздеди
 бур. Олар каныз-даа
 сарга ууру аумуру
 шамалыктын бөрү
 кооздот бөлөн!

Саннар, фракциялар

73 хуузун чидирген.

нашыл областар театры Ровчо болгаш Лунх хоорайлары, демир-орутка усту болгаш Златоуст хоорайны ээлеп, ол уу-биле дыйлалашчылаан. 200 кичи тургатачылыг черлерин оларын аралына Говно областын район теле-ри Острок хоорайы, Александринны, Деряжонку, Рафоловцы, Клеваны, Отыканы астааннар.». Февраль, 5-те «Проблега» паразин Дзэки Кой командалыг дужаа

1941 чылдын июль 1945 чылдын июль 1-дир 3 миллион 788 муңмынчалар партия кимикти кандидаттар, 2 миллион 376 муң кижик партия кимикти агарткан. Дайындыктарда эригел партия эригел азыралар беш, фотобарык па уш катан ескел.

1941 чылдын тәңүзү
ССРЭ 17, а 1945 чы
тәңүзүндә — 46 чурт
дипломаттыг харызаал
чарган.

7 миллион хире совет
ынчидар Европанын 11
незин хостагырынга кы-
нени. Сонгу-Чови Кы-
(Маньчжурия) билс Со-
Норейаны хостагырынга
миллион хире совет шер-
жишкен.

ола, Азияктар Кызыл Шер-
нык совет ырларын бода
ошудура шаал алган болу-
лаар. В. Кой-ов, С. Нюрба,
С. Сарыг-ош сулар дуулу-
терин чогааткан турда,
азияктар шагда шожил-кен
турар боллар.

Аммиралда хостагда болза,
Амыр-даш чон демиседэ,
Ада-туртутт даиниче,
Атайнымы, дөгөрчнер!
деи. В. Ш. Кок-болдун ирмэл
аянык: чуктеркенин келэгиди,
чаа-чаа черектерге кыгы-
рып тургаа. Мансаа харын
кылдыр дарааында аас-чо-
галды тымгалан.

Часкым, Сара, Уркуш.
Сарыг-солдар, Дукут-
Фронтузлар чорурлар дээрлер
Бижар кочей чорубадыр.
Шымаалар 1942 чыл тегуру
турда, пазым чегмен кижилерини
90 шаа куузу шориг ооролуу кешини куулар програм-

назын артылсын, фронттук чорудары дэлээн муу-мун байланышчыннар ТАР чаалта, шөрөг ламынзыга бааза СССР-нн ТАР-ла элчин чориче киргев турал.

1943 чылдын таякында Совет чаадак тыяа элч турачылар Кызыл Шеритини хураанга чыгып, оурун дугаа тускый чорчуралда берге. Белег: мээрүтүшүм, ойт дүшпөс чорчурал араттын чукретира өөрүшүк-биле доолдур. 1943 чылдын

жүздөмдү:

«Тийилгенден кынып келген,
Адамдын эреси элим сөмө,
Элүг-Хөмүндүн бөрүм аясы
Этүкү алдыр терим боздун!»
Шынылда үдүп турган
үлүстүгү эңис күлөс-чагыны ка-

дыг чоруктары дээш ар
Намтайгыны огул Хөмүндү
Чүргүг-оолга Совет Эвиле-
ниң Маадыры бедик атты т
рысыяа.

Тыны аятыг шеригжи э

1943 чылдың сентябрь 1-де тыя улус фронтунга ийити 206 ный турачыларыңа нахтан Кечил-оолга баштапкы аткарнал. Бо ийн болушукну улустун медалеринге дараа-инча одурулар болуп атты. «Алгу паром кеңе бөрүге, Уугу-Аемин чагын калды» турачылар Олаз боза шылап утуп. Олар б-ге гаврде ийн астыг шериг корушун 8-ки дивизиянын 31 полкуга багтаан. IV эскадр болуп ийиладжын колдону. Астыг гаврдеикерлер 15 чылдын он ийн ай тенчүзү де Киветте утуп. ай он тинде чүткүз-де думбон б-ге

«Тулдуушууну» ырыяпшыаан.
Тулдуушчулар чорутулдыт.
Эки тураачылар Терези чу-
тууна, арат чокуну, аягы-
дык телеңти шыкыч болуп
аркыраан. Тага тааныкчылар
Украинадан, Молдавиядан, Ру-
ссиядан, Венгриядан болгаш
Македониядан чыгараан

[illegible]

гол маалдарыг өлгөтсөн. Таша тинччыктар дөгөрсөз эрсезинин байлыгынан, СССР-нин өрмөн, металлчы-биле шамчактапналар.

Мөмө-фанистик өжөөктөрдө улуу демекселдин фронттунга шыгыгара маалдары

нашкы областтар театры Ровчо болгаш Лунк хоорайларын, дээр-орукта улу болгаш Златоуст хоорайын ээлеп ал, ол уу-буз дайылаагыш.

таш 200 кире тургызгачылар чарларын оларнын арзанышын Говки областын район тентерин Острот хозарыны, Александрарины, Деряжину, Рафаловлар, Клеванцы, Отыканы астааннар. 5-е. 5-е «Продажа» паразин Дзэи кой командалдын дужа-жышкыннара бештен орденерин тывысан. Бал 7 миллион кире дагыларны орденер беш медальдар-биле шаанна, муң аилет кичиге Совет дөлинин Маадыры атты высан.

1941 чылдын июль
1945 чылдын июль 1-
дир 3 миллион 788 му-
нчылар партия кешми-
ге кандидаттар, 2 ми-
376 му кижи партия к-
гуну апарганын. Дайын-
жикел эмигеге партия к-

кылар бде казат шеринги согушунууну болган каал бететкер. дини оыры-бле боттавалдыган манерини үтөсөр-майым баулу кылат. Шеринги казы-бүрү айман-тарыын бир деуңи ходелети, офицерини дини бде түрүштү бисти Шеринги деу- зациялары беш, флот баркы-ла уш кагал өскөн.

1941 чылдын тәнчүзү СССР 17, а 1945 чы тәнчүзүндө — 46 чурт дипломаттыг харызаалы чарган.

7 миллион хире совет
ынчидар Европанын 11
незин хостагырынга кы
нези. Соңгу-Чөөн Кыя
(Маньчжурия) билс Со
Норейаны хостагырынга
миллион хире совет шер
жишкен.

ДАШ ВЕКТИҢ
К И Ж И Л Е Р И

Окумуз окуган биле Индия океанында артылып. Мурмуру Чөөн Азиянын эн узун орду — Калымантан бар. Орун трактини джунгилдер, бел сарык шымшынган согуу кезин Малаккяга ханамерган. Билде Англиянын эмелетин чери суулаптан Бруней сала бар. Орун суулаптан Брук ушун ибиз, эн кезин. Неполитиянын Чер вискуптери, Калымантан. Чер кыркылда эн эаууу шпигитилеттинен булунганнын бирээзи. Оюн джунгилдеринде ханамерган ууштеринин болуш амерган амантаныннын кезирери калагалаттыгын. Оларнын артында кичи джунгил сарбышчыларнын бирээзи — органджитар бар.

Ордууга ботариныг сай-
зырталынг дэглэл-биле ам-
даа даш төр үсэндэ хөлээр
чүртлүр түрэр аймактарын
кижишэр, таварзын түрэр.
Чинхээр, ордулутун - Ма-
лтайга хараарам кезигин
дүчүлгитерингэ гегэн дөд ай-
малтын кижилэр ноокта тн.
ылгалт. ЮПИ агентствонун
дизайны-биле алырга, отар-
ын савы беш муш кижэ то-
длоо турар.

А. СТЕБЕНЕВ.
(СЭТА).

Каржы хажылышыкчыларнын
нептердикчилери кымнары?
Бир-де дугаарында автовок-
залдарнын ажилдакчылары,
орук туудууну ууртукчуларч
бурукдулт.

«Сярм-Сеп — Медвелевка —
Бояровка — Фёдоровка —
Зубовка — Сов. Тува — Кы-
зыл тед маршрут-биле 9 ша-
кыл чорук 98-12 дугаарын
автобусе парсажидерин
саяматчы саяматчы. Мисал:

«Араттың сөзүндө» Аалчылар деп жерде (арын 104). Оок соондаа конгулуурду кыгырааи ики кара ауттарыи кожуу тергелген Көй-Хажитин зуудуг байы Медведев, Сарыг-Сегтин байы Мелегин уряккы болгаш оок-даа өскөлөр көтүрүдөи.

лар-биле бир домей, хууде
хүтте чечетилген сайзыра
орар «Улут Октябры» совко-
тун төвүн кыжылар мөлтүп
чораян бай Медведистия ады-
биле алап, ошу алааржылык
турары канчап политикти
чаастыгы деп санава деп?
Өскөт, төрөөн суурларнын
аттары, мында төөгүлүт бо-

зуушкынар, алардын кичи-
дерге кылган тураккалар,
кудумчуларын аттары, гео-
графты аттар совет кичилер-
нин угави-мисеринге мате-
риалистия үзөд-бадаларын
хсарларынге, совет патри-
отизмге, социалистия интерна-
ционализмге, эл-майыралга
кичкизилерине улут ужуру-
алдын долзуу-биле, бижиле

М. Матусовскийниң «Төрөөн чурт чүдөн, эгелээрим?» деп ырының утказын сагындырып кагза чечир боор деп болаар-дыр мен.

И. ДОСТАЕВ.

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Никарагуанцы зажаа ол туртка уаур контролловостуг кучтаринг чыг аарышса, ол кытта кытта Никарагуанцы чыгаа илгерти турарын ол чагаада илгертике.

Партийн администратораа
хүш үдээр, хэсэг утгуур хан
чыл болгон байдлаарын бо
члын бааз сууцна дот ху
рынга зүтгирхон. Ол хэсэг
байдалд хуш бааз ху

[illegible]

РИО - ДЕ - ЖАНЕЙРО. чылары чарлаанир. Ол диктаторнун бод
(СЭТА): Пиночеттин диктату- Чуге Вашингтоннун лет- уауруланыччыларын кезе-
разы истеп сүрүүшкүннери кимчези-биле эрге-чагыргада деп, шаажылаарынын тал-
банын кыскача сүрөттөп бер- билин кыскача сүрөттөп бер-

телген чолурааларын сый ал-
ган кылаштагы чорчулар.
А күзүн чым бергенге чогу-
раалан чыр дин оон унучун
туп, үзе согары база түргү-
лаар. Кичиге барая болу-
турар бойдустан бо кайыра-
лыг бейлаан камгалары кжк
бурчунун хүдөстел деп чу-
енин угтазы сыгындырар бо-
диак мен.

А. КУМАЯК.
Кымыл хоорай

рын ● 1983 ч. май 9

Каржы хажылышыкчыларнын иштеридеги чыгыш кымнары? Бир-е дугаарында автовокзалдарнын ажилдагылары, орук туудууну ууртукчуларч буркулду.

«Сыргы-Сеп — Медвелевка — Бояровка — Фёдоровка — Зубовка — Сов. Тува — Кызыл бет маршрут-биле 9 ша-тыл чоруур 98-12 дугаарын автобусе парсажидеринин ажилдагылары, орук туудууну ууртукчуларч буркулду.

«Араттын сөзүндө» Аалчылар деп жерде (арын 104). Оок соондаа конгулуурду кыгырааи ики кара ауттарыи кожуу тергелгенд Көй-Хажитын зуудуг байы Медведев, Сарыг-Сегтин байы Мелегин уряжык болгаш оок-даа өскөлер келгиледи.

лар-биле бир домей, хууде
хүтте чечетилди сайзыра
орар «Улут Октябры» совко-
тун төвүн кыжылар мөлтүп
чораян бай Мелвестия ады-
биле алап, ошу алааржылык
турары канчап политикти
чаастыгы деп санава деп?
Өскөт, төрөөн суурларнын
аттары, мында төөгүлүт бо-

зуушкынар, алардын кичи-
дери кылган тураккалар,
кудумчуларын аттары, гео-
графты аттар совет кижиле-
рин угави-мисеринге мате-
риалистия үзүд-бадаларын
хсарларынге, совет патри-
отизмге, социалистия интерна-
ционализмге, эл-майралга
кичкизидерине улут ужуру-
алдын долгузу-биле, бижиле

М. Матусовскийниң «Төрөөн чурт чүдөн, эгелээрил?» деп ырының утказын сагындырып кагза чечир боор деп бо-
дээр дур мен.

И. ДОСТАЕВ.

Бойдустан чараш чурумал-
дыг черлерин камгалаар, оон
кижиге ажыктыг бугу талала-
кафециян дужунда кады
курган калтылаан кырган т
ректерин уjurгаш, мяжж

Партийн администратораар
хүш үдээр, чэги утгуур чэ-
чэг болган баймралай бэ-
чигын база суудалы дош хэ-
рийнхэ эрттирген. Ол чэги-
баймралайхэ нон база хэ-

болган. Мыйяктар-даа, уялгада
берген кижилер-даа аңаа исе
жуу, эрес-кашпагайым шене
жил, маргылашкан-даа. Ба
пырлаа соонда "ону аштаа
арыглаа. Ынчалза-даа аңаа
тургускаа уузу чагынын тө
жөз хөдөөр эрткан. А аңаа
теп каан диниан баа мун

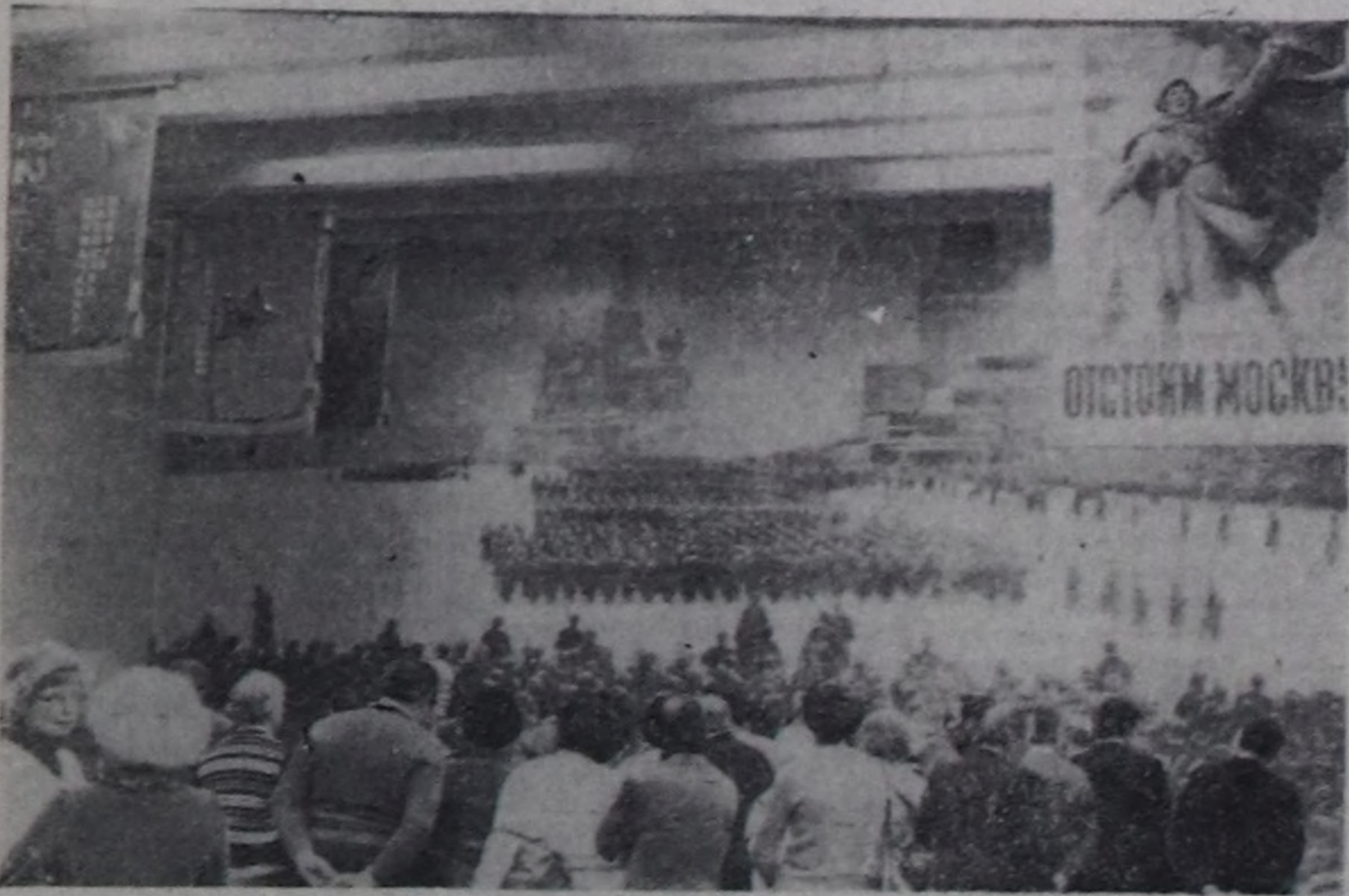
Бо бүгүгү чогуу үзүмдө
аштап, эргилеп калыпкан болу-
эки турган. Ыңгалган бой
дустун кижите бодууну чаа-
гай чоруун бараан бодурун
турар черин боктадырып
кырландырып турарына хому-
дуну кысырып, кайра кысып

Чодураалар мөхөттөлгө, ойт-
сиген хөлбөсөндир үнө бер-
генде, паркиа кире бээрде
чалгайт ыды, чараш чурумалы
кнжии чалгаар-ла хлар-
тула бээр. Ол үед паркиа
сөлүүстө, кылаштан чорук-
га, млангыя аныяктар мөчө-

төлсөн чодурааларын сүүл ат-
ган хялстхайл чодураалар.
А хүзүүн быжа бергенде чоду-
раалал чир дээн оон уушгын
үхүүн, үдэ согары база тургу-
лаар. Княжиге барзан болун
турар бойдустун бо хайра-
лмг байллан камгалалары княж-
бүрүзүүн хүдэлгелэн деп чу-

А. КУМАЯК.
Кызыл хоорай

рын ● 1983 ч. май 9

МОСКВА. Совет уауе фашисттер Германияны ашкан Тиллелге хуни демдеген турар. Бо хуниде СССР-нин Чесевити Кунтериниң Топ музейинде кижилер мурундагыны ышкы база-ла хей бооп турар. Москвалылар болгаш наймысхалдык аалчылары-даа, алгы-алгы хар-палымын ала турар.

ДОШКУН ЧЫЛДАРНЫ САГЫНМЫШААН

Ала-чурттуу Улут дайынында шапканында бээр 38 чыл эртпир турар. Тайбың чаагай үжөн сес дугаар час, аас-кежиктиг амыралар кайла-даа чекетелип хөгжөөн. Дайыны чыла шаарыга кирип, тиллелген боттарыны эрес-дидим чоруу-биле кайнашкан бистин фронтучуларыска хундулдуң чыгыс эстерин сөгсө, сесткиди ханышала өөрүп кеттиришкени кым-даа илереткээр. Республиканын Ала-Мадар аттыг чурт-шичиле музейиниң залыга Тиллелге хуниң бу-дүзүнде Ала-чурттуу Улут дайынының киржикчилери хоочуна-биле хоорайны өөредилге черлериниң сургууларын ужурун.

Улут дайынында эртемденниң чуталааны чылдагы анык-ескенте солун болган. Бо ужуражышкына келген фронтучулар Ала-чурттуу Улут дайынының кады-дошкуну чылдарын база катан сактып кээп, тиллелген чүгү-биле канчаар чедип алган дээрин сургууларга төөгүп бергенер. Тиллелген чедип алыры белен эвес болган. Совет улустун чагыс элтиг, интернационал бижыг на-йралыны ачыдыла ол чедип алдыгы. Коммунист партияны уурталазы-биле совет улус фашисттер эске-чилерин боолуун чуртунда үндүр сыйырып, илэнигине чедирген, чыла шапка. Оон дугайында боттарыны сак-тышкыны оо-а хуни.

эрес-дидим дайынчыларын ачыдыла чедип алдыган. Ону кым-даа утпас ужурут. Ол бүтү салгалдарың чүктериниң шыгжаттыны артар. Дайыны хоочунарының сактышкыны чалымылар чүктериниң ылак Төрүн чурту дээр чоргалды от-туруп, Октябрьни чаалап алышкыны дайында камгала берген боттарыны улут салгалыга өөрүп кетти-ришкени, сестки калың-жыны хайныктырганы чу-газжык. Олар чалымыларга база катан чагып турганар: «Эки, өөренер, эрес-дидим болунар, күш-ажыла ботта-рынары белектер». Шынал-да чалы чылдарда эрес-кап-чыгай болуп дайыккан киж, шапканын аныктып бүтү

Кым-даа, чүү-даа уттундурбаан

Тываның эртем-шичиле институтунун директору, төөгү эртемчилеринин калдыгы Ю. Л. Арачын анда сес ай, чүве чуталаан. Ала-чурттуу Улут дайынына тиллелген чедип алырына совет улустун фронтта болган тилге эрес-мадырдыг чоруктарының дайыны ол анык-ескенте та-ныштырган. Дайыны чоруда-рының бүгү-ле эң чутала чүдүлери-биле Кызыл Шериги совет тил бурун хандыр-гай. Тиллелге бо бүгүгүн амы-чалаш ол кажан-даа утун-дурбас. Тыва улус база бот-тарыны эрес-дидим оолдар, кыстары фронтка атынар-кып, чырыктыг тиллелген чедип келиргине үлүп кир-ген.

Тыва эки туралыны эртең дайыны оруктары, Украинада оларны хосташ-кыны хоорай, суурлары бо ужуражышкына, база катан алап, дайы чылдарының оруктары-биле чоруп тура, чоокку чылдарда болуулан уттундурбас, ужуражылгалар.

назында чидирбес деп ужу-ражышкына келген аалчы, Тывадан барган фронттуу П. А. Андреевич чуталааны таварыла эвес. Ала-чурттуу Улут дайыны киржикчилери-биле ужу-ражышкыны анык-ескенте илэ-политиктиг, ин-тернационалдык болган патри-отичи кыймылдарының сал-дары улут. Школазы кызыл кистилер билдирген мадыр-ларын дугайында материал-лары чым, дайы шөлүдөн эл келбенин дугайында тодаралыгалары кылп ту-рарлар. Дайыны аалдарың бурушары школаларда тур-гусуулан.

БАЙЫРЛАЛДА ЧҮҮ БОЛУРУЛ?

В. И. ЛЕНИН АТТЫГ ШӨЛ

В. И. Ленинниң тураскалының баарыга чечеттер салышкыны. Кызыл гаризонуң шериглериниң чымыла-нык болгаш ыры көрдүдөй. Эгелдери — 11.00 шакта. Кызыл партизандарга тураскалга болгаш мадырлыг-биле элги дайынчыларны обелискке чечеттер салышкыны. Эгелдери — 10 шакта.

ДЫШТАНЫЛГАН БОЛГАШ КУЛЬТУРАНЫҢ ГАСТЕЛЛО АТТЫГ НАРЫҢЫ

Ала-чурттуу Улут дайынының киржикчилери-биле ужу-жышкыны. Бот-чылгыр уран чуталаң концерт. (Ноган театр). Эгелдери — 12.00 шакта.

«СОВЕТ ТЫВАНЫҢ 5 ЧЫЛЫ» СТАДИОН

Параттыг спорт шөдөринге «Спартак» эки тура пия-лелди эр болгаш херөөкөн спортчуларын хол бөмбүт-ге маргылаады. Эгелдери — 10.00 шакта. Тиллелге хуниге тураскааткан спорт байырламы «Хү-рем» стадионга болур. Эгелдери — 15.00 шакта. «Шыраа» клубка штыраага дүргөн маргылаа. Эгелдери — 10.00 шакта. Баскетболь блиц-турнир. Парка. Эгелдери — 10.00 шакта.

Аванмодель спортун маргылаады. Районнарны, хоорайларны болгаш спорт пиялелдерини командалары кыргыр. («Совет Тываның 5 чылы стадионга»). Эгелдери — 10.00 шакта. Мотокросс. «Херби» мотодром. Эгелдери — 11.00 шакта.

МАЙ 9-ТАН 10-ГА ЧЕДИР ТЕЛЕВИДЕНИЕ

МАЙ 9-ТА БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

8.00—«Уе». 8.40—Эртенги гимнастика. 8.55—Комптер. 9.35—«Документалдыг фильм. 9.45—Школачыларны фронт-туу шугуулар-биле ужура-жышкыны. 10.35—«Шаала-кы болгаш чоок ыры». 11.20—«Сте первы». Уран-чечен теле-фильм. 1-ги, 2-и сериялар. 13.40—Футбол доңузала. 14.10—Бегүн—Тиллелге бай-ырламы. СССР-ниң камгалат министрлиги биргэ оракамы Совет Эвилелиниң Марца-зы С. Л. Соколовтуң чутала. 14.25—Киноконцерт. 15.20—Мультифильм. 15.30—«Утпаан сен бе, аш!» 16.30—Спортчу гимнастиканың Европа чемпи-оналы. Херөөкөн. Шве-циядан дамчыдыла. 17.00—Тиллелге байырламына тураскааткан концерт. 18.45—18.30—Чансар. 18.30—Ала-чурттуу Улут дайынының хоочунарының ужуражыш-кыны дугайында репорт-аж. 18.50—Фантомге үдүр демиске мадырлыг-биле өл-гөсперни чырыктыг турас-каалыга. Сактышкыны ми-ну-та. 19.10—«Хосталышкы» деп киноопердан «Совет-штур» деп уран-чечен фильм. 20.20—Тиллелге бай-ырламына тураскааткан шу-дугул дамчыдыла. 21.00—«Уе». 21.45—«Чеве, оолдар». Спорттун шериг-техниктиг хе-вирлеринге маргылаа. 23.35—23.45—Телемодель.

ИЙГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

14.20—Спорттун гимнастикага Европа чемпионады. Херөө-көн. 14.50—«Совет Эвиле-лиге бараан бооп тур мен!» 15.30—«Документалдыг теле-фильм. 16.20—К. Савков. «Сез-биле ужурашпас биз». Фильм-ши. 18.45—«Парамит-чурлар». Документалдыг теле-фильм. 18.25—А. Бабадзаяның мизмунна. 18.50—Фа-нтомге үдүр демиске мады-рлыг-биле өлгөсперни чы-рыктыг тураскаалыга. Сактышкыны ми-ну-та. 19.10—«Фронтудан чагыла. 19.30—СССР-ниң улустарының ырылары болгаш тапшылары. 20.00—«Тамчыкыг» удулар, чаштар». Мультифильм. 20.15—«Делегей» папарамазы. 21.00—«Уе». 21.45—«Дугура-ан». Уран-чечен телефильм. 23.00—РСФСР-ниң курунениң үрер хогжуму ойлаар. 23.30—

МАЙ 10-ДА БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

8.00—«Уе». 8.50—Эртенги гимнастика. 9.05—Чалымы-лар чоталдыла. 9.25—«Дү-вурозия». «Уран-чечен теле-фильм. 10.40—«Билдингир-даа болза, бүзүрчег эвес». 11.40—Телемодель. 11.45—14.15—Чансар. 14.15—Телемодель. 14.25—«Документалдыг филь-нер. 15.10—ПТУ-да чүү чүгө-ге база канчаар өөредиле. Ме-таллист-аымылчылар беле-ктериниң дугайы. 15.40—Кон-церт. 16.00—«Авам школазы». 16.30—Бистиг кореспонде-нттериниң чуталаары. 17.00—Фильм-концерт. 17.30—Аны-ктар адрестери. 18.30—Мультифильм. 19.00—«Күш-ажылы дөөн ат-алдыр». 19.30—Концерт. 20.00—Чехосло-вакияның телевидениниң фа-шисттер эске-чилеринде хос-талының 38 чылдагы турас-кааткан программасы. 21.00—«Уе». 21.35—«Балет дугайы-да». 22.45—23.35—Бөгүн де-гейде.

ИЙГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

12.00—Француз дыл. Оре-дигениң 2-ги чымы. 12.35—Физика. 8-и класс. Физика болгаш бүдүрүлгени ме-та-математика. 13.05—«Шыдыраа школазы». Ак терге. 13.35—Физика. 10-гу класс. Физика болгаш ортем-техниктиг рево-люция. 14.05—Эстетиктиг ки-жизидиле. Графика. 14.35—Тиллелген авторграфтары. 15.20—«Эртең болган аныды-рал». 15.50—Телемодель. 15.55—18.45—Чансар. КЫЗЫЛДАН 18.45—«Шынык». 18.55—«Котур» элпик. Телефильм. 18.40—Телемодель. 18.50—«Котур» болгаш тек. К. К. Кудайлың «Иран була» деп романының дугайында номчулуктар конференция. 19.20—«Илэ салым-кол» деп телефильм. 19.35—Телемодель. 19.50—Чаралдар, рекла-малар. МОСКВАДАН 20.00—«Тамчыкыг» удулар, чаштар». 20.15—«Кино куру-чүзүңүз» эдериниң. 21.00—«Уе». 21.35—«Отец или брат». Уран-чечен телефильм. 22.45—«Документалдыг фильм. 23.00—23.20—Делегейниң чада-терге маргылаады Польша-дан дамчыдыла.

ЧЕЛЭЭШ ОРУК

Төгү эртемчилериниң доктору Чунер Михайлович Таксман Амур хеминиң шынаада ба-лыкчыларны Калыма деп би-чин суурунга төртүтүнгөн. Шаанда нивхтер бижин-даа, номчул-даа билбес чоран. Нивхтерге чаа амыралды, Сонгу чуктуң, Сибириниң бол-гаш Ыраккы Чөөн чуктуң улустарына деп, Октябрь ре-волюцияны тыппыс берген.

Чунер Таксман нивхтерини аразында бир-ле дугаар Ле-нинград университетин доос-каш, сурагалыг эртемден, этно-граф аларган. Каматкада, Чукоткада, Приамурьеде бол-гаш Сахалинде турттап турар биче улустарыны културалары өөренер дээр, оларны аразында экспедиция кылп чор-гуулан. Дыка үр үенин ишти-ле Чунер Таксман анычалар-ны, нивхилерин, балыкчы-ларын болгаш дайының кү-чүгүт амытаннары апылар кижилериниң аразына чурттап шаг болган.

Тайгага азы тундрага ол чериниң чоңу-биле кады чо-рааш, хемнерге, дайыларга хемесен чораш, Сонгу чук-туң чурттагыч чоңу-биле чүве эскеричени, бойдустуа турар чараш чүвөлери ытап бил-гени Чунер Таксман эскерин каал, ол черини чоңу боттары-ның онзагы културалары тоолдарына тоолуу чораш-кыны утап билп каан. При-амурье чурттуу улустарыны тоолдарының утазын барым-даалап турган, Чунер Михай-лович бүдүн номну таарыштыр чоталады бижин. Ол номдан бир тоолду В. Чалбаанын очулазы-биле номчулаларга бараалагартымыс.

Шаг-шаада болган чүвө-дир ийни. Сибириниң бир хе-минин эрини дугаар чалымы Кызыл чоруп орган чүвө и-ри. Шап ол өйдө черини кы-рында чөлөөс көстүп келгеш, уштарын хемини сууче балы-рышкан. Арын-шарайны көр-гө, үнгөс хун деп чалышпа-ган, бир уруг ол чөлөөсү кырып, арыг иштинде кокла-дан чораш чүвө деп, дээрден дугуру кел чораш. Тос-ху-ну-ларын эгин «дугазында» ха-ландарып илдирип алган, ак-кек шыла топу дөлөштин ак-кы-буру өшөрү биле додуз куттулган, кулактарында мен-гүн сымгалары чайрылар, кылдырылар чүвө болган. Хем суу тос-хууларын до-дур-додур узуу алган, ол уруг чөлөөс кырып дөлдүвөс үнүп каан иргин. Ол уруг ча-зык чаагай көрүп эргеге, Кызыл матадан көргөс, ол-ла дораш ынакшып бергеш, чөл-өөштин чалыга чоокшулап келген. Оон соонда күжүр

Кызыл, мойналык тей бажы үнгөс чүвө деп, ол уругтун изи-биле чөлөөс кырып чоруп каан иргин. Кызыл биле ол уруг аразында шөлөөн чуталажып чо-рааш, келерге улут сымдык чедир үнүп келгенер. Ол сымдык кырылалар чайрыла-нар болгаш ол-бо таламдык карак чылчырыктар менчү-ишчек херелерин тө-чашы-лап турган. Кайгамчык чараш уруг ча-лын Кызылду сымдыктар ха-анын ораныга чедир бер-геш, боолуун бажынык кы-ры берген, оон ам чүү боор черден келген болга ол уруг-чун дөртү-төрсүн дөртү ка-ра хөңгү жок турда-ла, ала-биле ол уруг өлгөчүп алган-нар. Эптин-найралды бол-гаш аас-кежиктиг чурттап-ла турганар иргин. Элээн үе эртен соонда Кызылдуң ы-лым-чыды болгаш мунгар-гай апарганын, кежээ болу-рга-ла, бажында үнгөс, сура-баар апарганы каады уруг эскерип каапкан иргин. Ка-дайы сагымы саргып, ашаа-дан мынча деп айтырган: — Канча эскерип бердиң? Аарып тур сен бе? Канча мунгарай бердиң, канча үнүп чиде бердиң? Кызыл каадын оожукту-руп каан, оон база катан чу-га-соолу үнүп, каадыга хайыралыг апарган, ол хире-де кежээ дүжүргө-ле, бажы-нында үнүп чоруп каар тур-ган.

Бир катан каады уруг ашаа суруп чоруткан, оонун кежээки шолбан чанында тып алган иргин. Кызыл дөрдө таламдык төрөөн че-ринче кудалары кончүт кө-рүп турар болган. Ашаанын кудараан карактары көргөс. Кызылдуң төрөөн чуртунче заныккан турары келерге дээрин каады билп каап-кан. Каады база мунгарай берген. Ашаа кий сымдыктар ораныга чурттап чораш, чолдуг болбас дээрин каады билп каан, Кызылдуң төрөөн черинде бадырар дей бе-ген. Ол оол бажынык катан келгеш, черге бадырар кы-рып чалып дээр, каады уруг мынча дээр: — Келген черинче бадыр бооп-тур сен ийни. Төрөөн че-ринче ынакшылы менэ ынак-шыныдан күштүг хире-дир. Каадының чуталажып дил-нааш, Кызыл кайгамчыктыг амырал, оонун черинде кады биле бараалам деп көгүдүп турган иргин. Каады уруг мынча диген: — Дээр чурттуг уруг черге кайып чурттап шыдаар мен. Чердиге дораш бадырарга

амырап. Кызылдуң эрзи кай-мып турда, каады уруг уу-гарал-денер, мунгарай ча-зып, карлышкыны чезип канчап узамдыктар чор-дот болуп турган. Ашаанын кады чурттаар кылдыр көгү-дүттер боор мен деп база чо-рааш турган. Кызыл дээр-ге дүжүргө-ле мен чорудуп көр- — деп каадында дилеп ту-руп берген. Бир катан ашаа эртен дээрин уруг бар улут сым-дык ашаа чедир берген иргин. Шап ол дүштө чер кы-рыга дини диниреп, кы-зынашкыны кызылар, ча-нык дүжүт, сугур чаше ку-дуп-ла турган иргин. Дини саксай, дээр ашаа болгаш черге чөлөөс дийлаанап баткан-дыр. Чөлөөс кырып чораш, төрөөн черинге Кы-зыл дүжүт балы келгеш, ку-дай чурттуг ылак каадында кайып-көзүлө чары берген чүвө иргин. Черге дүжүк, күжүр Кы-зыл чоргаар бадыл, чаадыны чундур табыттып алгалаат ойт-сиген, улут аалдар, оонун ыштар болгаш динит соон-да тыттып келген шылбалар көргөс, келерге амырал ту-руп-тур.

Кызыл кулай чурттуг ка-дайы сагынышкына чораш иргин. Аас дүне дээр-ге көрө каапкан, сымдыктыг октарга-ла артып калган каадыны са-гынаш, мунгарай келир апар-ган. Кулай чурттуг каады кежээ боомга, улут сымдык чаныга чедип келгеш, черге көрүп алгаш, ынак ашаа сактып келгеш, ынакшылап ытлап турар апарган иргин. Далаар эртен, ханалыг хун үнүп ораа, ол уругтун карак-тарында төктүп баткан ча-пырлаңка чаштары черге чедир дүжүп баткан, сисе-нерин баштарында, ыштар-ны бүрдүргөс, чектерини салбастарында мундөшөп чылар шалың болуп көстүр апарган чүвө иргин. Шаг-шаада болган чүвө-дир ийни. Бурунгуу мурунда бээр кым-даа киж шап ол сымдыктар ораныче чоруткан чараш болган барыккач орук болуп чөлөөс кырып ары үнгөс болган-дыр эвес. Төрөөн чуртун каапкан, тур-тап шылаас дээрин кижилер биле берген чүвө иргин. Айды дүне топтап көрө болза, айнып кырында эгин «дугазын» туткан каады кижини хевир-дүрүзүп эскерип каар деп, кырында ам-даа чуталаар болгай. Ол каады кижини хевир-дүрүзүп дээр-ге-ле — черге сагымы са-рынадыр көрүп турар дээр-дегер кызы ол-дур ийни.

Айды дүне топтап көрө болза, айнып кырында эгин «дугазын» туткан каады кижини хевир-дүрүзүп эскерип каар деп, кырында ам-даа чуталаар болгай. Ол каады кижини хевир-дүрүзүп дээр-ге-ле — черге сагымы са-рынадыр көрүп турар дээр-дегер кызы ол-дур ийни.

«Шын» солуга М. Арак-чаанын «Суй-белен бугу-дөрүн нөвүдери» деп материал-номчаш, боолуун ийи са-налыны бижинесин. Бир чу-гула айтырыларын бирээс болза, суй-белен болгаш улус-тун уран чүүл ынакшыламын кылп бугу-дөрүнүн шынааы кол барымза болдураы чу-гула деп болзар мен. Кызыл хоорайны суй-белен сааа магазиндеринде кылган (де-лгэи) баазаның шынааы шоолуг эвес бооп-дур. Чимээ:

бирээс-ле 5 рубль эртенги тудалыг стаканының шына-ры багай. Моон уланыма ун суй-беленер садыг ка-затп чыдып турар. Р. Аракча. Х. Тойбу-Хаз. Б. Дүпчүр би-ши сурагыл мастер кижилерин ынак суй-белен ба-разына салып алгаш баа-дыр. Хөгжүм херекселдер килырынга, угулалал да-раарынга, ыштан, даштан уран кылгыларга бугу-дур-ла мергенин, ону билер кижилерни бо амылче хаара тутса

чөгүүр деп саналдыг мен. Суй-белен кылп амылчы-нарың санын нөвүдери со-рулга салып турар чүве бол-ганда, чүгө Тонга эвес, ха-ры районнар төптеринге алгы-кештен, сөөктөн, даш-тан, ыштан кылгылар бугу-р бугуун черлерин амырал болза черле амыктыг. Ийги саналы: суурларда уран ше-вер колдугар амыралдан хан-дырылган комбинаттарын да-мчытып ынакшыламы райо-нга чүге дуапап болбазы? Болгу дег.

М. БИЛЕН-ООЛ. Кызыл район.

С У М Е Л Е Р

Эттин мүнзүг, чаагай амдын чиптеп дээр, ону хаарарыны мурунда дуузар. Бир эвес инек эдына ке-жеден эгелест кургаг горчи-на-биле бугу таламдык дүр-бүп каар болза, ол чымчай

бээр болгаш бижымчалы аажок алаар. Этти дүлгөн ийи мурунда соок сугта чур-херек. Этти пекка иштинге ха-ар дээр болуулар, оон кы-рынче чүгө суг ийикпе.

азы кара-мун кудуп алмыр. Азы башка соок сугта эг кал-дыр бээр. Эт элүл эрттир өртте-нип, кургай бербесин дээр, пекка иштинге сугу улут эвес савадан салып капар. Ол сугтун бугу этти өртте-нип база кургай бээрден камгалаар.

ТУРАСКААЛ ЧАНЫНГА БОДАЛДАР

ныч хары он беш безин чет-кек. Бирээс харын-даа оон-даа биче турган. Ынчал-за-даа дайынының автоматын хараалыны мурунга олар чоргаар турганар. Кы-даа өршөд дилөөс, ол ду-гайып погандыктар боттары херекчелер.

Азы-дүмкэ хөөрү, оон кы-рында бөдүүн ыш крест кы-лып каан, а оон бажыла текниг шыгырган-демир ораа каан. Мен оон чанынга хай катан турган мен, чурттакан чораш, ыналда-даа ынак-эргезин казыткан кижилерин менге тураскаалы сактып турган мен. Эргин школаның даш фунда-ментин казып үндүрүп кел-генде, менэ эи-не берге ми-

нуталар ол турду. Болалым-га ааа турган бөдүүн ийи кыт бажың чурттууду, оон бүгү-ле сонгалары дымк, кон-чүг аас хун. Бир кластан бичи кижилерини ырылакан үнүрү динилад: «Хараачы-гай казын маааа ужул келди...» Оон конга кыгырт дээр, уругтар, бора-хепеништер дег, чүк-чүкте манашкылаа бээр... Оон халап эгелдеш, Көңүс-де каа ырылап, кат-тыркып турган уругтар, ы-лашкан дескен, оларны кон-гүдүрүжүштө ынакш үне-ри чооту ырап. шуут чиде бээр... Олар ам оон делер кел-бес... Линденниң 104 бичи кижини фашизмине коргучтук, бу-жар-бач арып көргөн. Бир

хардан өрү назылыг 91 чашты Германияга суруп аларган, оларны 82-ин өлүрүп каан-нар. Бир хар чептөөн чедип чаштып салым-хуузу база ил-дип болган. Бөдүүнүг халап соонда төртүтүнгөн дөрт чаш хар-даа аштып өлгөн. Оон алы ийи чаш база-ла чыл чедип чурттаган. Поеф Гро-вниң алазы база сурунун өс-кө эр кижилери-биле боолан каапкан, а оон Осенбрукта концентраттар лагерге төртү-түнгөн чаш дүмдүмү нацист-тер дораш-ла өлүрүп каан. Кижилер, силер ону сактып чор силер бе? Ол чүрөктө бол-гаш сесткиде экирибес балыг-дыр. А бо дөртөн беш чылаа болган. Фронт шугууу Сонгу

Моравияны эрттир база бер-ген, Совет Армия боолуун хос-талгалыг оруну улайчылап турган. Ол эртен, умай чылап, азы менэ мынча дилди: «Ба-раалам, көр сен. Сен ону бу-гү чурттаганда сактып алыр ужурул сен». Чазин оттуп келген черде мында-мында октагылапкан чыткан чүс-чүс мөчүлери кым уттурут. Боолуун кара-биле көргө-нөр ону утпас: буруулаады ту-рар, хептерен доктаай берген көрүштү, бурундуларын, дини-мтит чактышкыны, бу-руузу чок бол, шаажылаттыр-ганарын ууун даанызы, камгалаа чок кижилерин кээречиниң. Линдиге меморвалында ам бо

АГАРА

Дүве биче чаштаар. Хат-тың күнү чамдык райо-нарга секундда 23 метр че-дир күштөдир. Агаарың температуразы дүне 1—6 градус соор. Хун-дус биче чаштаар. Агаарың

температуразы дүне 1—10 гра-дус чыгып болур. Кызыла дүңгүн бир чар-тымында хат секундда 25 метр чедир күштөдир. Дү-не — 0—2 градус чымыр. Хундус — хат секундда 45—20 метр чедир күштөдир. Агаарың температуразы 8—10 градус чыгып болур.

РЕДАКТОРУ ОРАЛКАЧЫ К. К. САТ.

КИНО

МАЙ 9-ТА НАЙЫРАЛ: «Приказ: пе-рейти границ» 9.30, 11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40, 21.00 шактарда. «ПИОНЕР»: «Я—Хортца» 9.10, 12.00, «Киносорбни» 10.40, «Приказ: огонь не от-крывай» 13.30, 17.10, «Же-нские радости и печали» 15.20, 19.00, 20.50 шактарда. «ВОСТОК»: «Встреча на Эль-бе» 10.00, «Женатый холосты» 11.30, 13.20, 15.10, 17.00, 20.00 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Отен солдата» 14.00, «Особое важное задание» 15.00, 17.30 шактарда. «ЧАЙТЫ»: «Нав вичали не в церкв» 12.00, 13.30, 15.40, 17.30 шактарда.

МАЙ 10-ДА «НАЙЫРАЛ»: «Бенное гие-дэ» 9.30, 11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40, (удал), 21.00 шактарда. «ПИОНЕР»: «Мисемка» 9.30, «Полукара» 15.00, «При-каз: перейти границу» 11.10, 13.00, 17.10, 19.00, 20.50 шактарда. «ВОСТОК»: «Вокзал для двоих» 14.30, 17.20, 20.00 шактарда. «ЕНИСЕЙ»: «Молодым ое-талем навсегда» 18.30, 20.30 шактарда.

Редакцияның адреси:

667000. Кызыл. Шетинки болгаш Крайченко кудумчуу, бажың № 3. Телефоннар: Редакторунуң 2-24-63, редакторунуң оракачыларын 2-35-24, 2-23-54, хырымсагы секретарыны 2-23-35, партийай амырал болгаш улуту-гүр калыстерины 2-31-75, пропаганда болгаш совет тургузуг калыстерины 2-37-13, чага кылдыны 2-41-27, информация кылдыны 2-20-60, культура кылдыны 2-23-54, казээ амыз-агы кылдыны 2-21-47, корректорларын 2-27-